

УДК 658:330

**ВІДТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В РЕГІОНІ**

Топух І.П., Білоус Я.Ю.

**REPRODUCTION INTELLECTUAL CAPITAL IN THE CONDITIONS
OF CREATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE REGION**

Topukh I., Bilous Y.

У статті сформульована проблема відтворення інтелектуального капіталу в умовах створення територіальних громад в регіоні. Визначено передумови та проаналізовано процеси створення територіальних громад в Луганській області. Визначено необхідність відтворення інтелектуального капіталу у відносинах власності. Визначено сутність, форми і методи ефективної організації відтворення інтелектуального капіталу.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, громада, регіон, власність, капітал, ресурс, відтворення, організація, активність.

Постановка проблеми. Інтелектуальний капітал як сукупність нематеріальних активів покликаний сприяти більш інтенсивному та результативному використанню всіх інших факторів виробництва та в підсумку розвитку регіону в умовах економіки сталого розвитку. Призначенням інтелектуального капіталу є формування у внутрішньому середовищі економічної системи умов та стимулів до збільшення результативності та зменшення негативних наслідків від впливу зовнішнього середовища, що в підсумку сприяє збільшенню результатів інноваційної діяльності. Використання інтелектуального капіталу в управлінні інноваційною діяльністю в підсумку сприяє розвитку та збільшенню результатів інноваційної діяльності регіону та країни.

Інтелектуальний капітал в сучасних умовах базується на потенціалі соціальних інновацій. Специфіка соціальних інновацій полягає в тому, що в центрі уваги знаходиться людина, її відношення до світу, пізнавальні здібності, духовні потреби і її ініціативі та активності. Соціальна інновація є джерелом інноваційного капіталу і в той же час – це результат його використання, що отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого продукту, технологічного процесу, організаційного удосконалення функціонування, що зменшує або запобігає негативній дії на навколишнє середовище і служить підставою для значущих змін в соціальній сфері.

Розвиток на основі соціальних інновацій – це сукупність способів, прийомів і процедур, що дозволяють вирішувати соціальні проблеми на основі наукового підходу, знання закономірностей протікання соціальних процесів, аналітичного розрахунку і певних соціальних нормативів. У ХХІ столітті стратегічною перспективою і основною тенденцією сталого розвитку регіонів стає соціально-орієнтований розвиток – зміни в політиці, економіці і суспільних відносинах, орієнтовані на розширюване відтворення соціального і людського потенціалу. Одним з головних генераторів такого розвитку можуть і повинні стати соціальні інновації, націлені на гармонійний, збалансований розвиток людини і суспільства, бережливе і раціональне використання ресурсів. У регіонах, орієнтованих на сталий розвиток, саме соціальні інновації формують інноваційне середовище, яке сприяє науково-технічним, технологічним і інформаційним нововведенням, забезпечують їх прискорення, підвищення ефективності використання нової техніки і технологій, скорочення інноваційних витрат.

Потреба в соціальних інноваціях виникла в кінці ХІХ – початку ХХ століття у зв'язку з необхідністю осмислення методології впровадження нових форм мотивації і стимулювання діяльності, подолання психологічного опору людей нововведенням. У ХХІ столітті інноваційний розвиток все частіше зв'язується з креативністю – здатністю суб'єкта до інноваційної діяльності, висування нових ідей, принципів і механізмів їх реалізації, що мають корисний науково-технічний, технологічний або соціальний ефект.

Особлива соціальна значущість інноваційної діяльності полягає в тому, що інновації в максимальній мірі сприяють розвитку творчості і трудового потенціалу особи, чим істотно розвивають соціальний потенціал. Нововведення виступає як конкретний результат наукових досліджень і розробок у ви-

гляді нової продукції, техніки, технології, інформації, методики. У свою чергу, інновація є процесом впровадження нововведення з метою зміни об'єкту управління і отримання науково-технічного, економічного і соціального ефекту.

Особливої значущості та актуальності питання відтворення інтелектуального капіталу набувають в умовах реформування системи державного та регіонального управління, децентралізації та створення в регіонах територіальних громад. Звісно, соціально-економічний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від розвитку її регіонів (територій). Такого розвитку можна досягти через надання самостійності територіальним громадам щодо вирішення питань місцевого розвитку. Але питання створення територіальних громад в регіонах поки ще носять характер політичний та декларативний, а організаційно-економічні механізми та інструменти управління в нових утвореннях майже не розглядаються. Тому, такий напрям наукових розвідок, як відтворення інтелектуального капіталу в умовах створення територіальних громад в регіоні є нині вельми актуальним та значущим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значний внесок у розвиток теорії інноваційного управління внесли вітчизняні вчені-економісти: І. Тульпа, С. Ілляшенко, О. Сумець, В. Александрова, Н. Краснокутська, І. Павленко, В. Геєць, О. Осика. Авторами вирішене велике коло питань теоретичного і методологічного характеру. Проте, не дивлячись на значну кількість робіт в області управління інноваційними процесами, багато методологічних і методичних питань цієї важливої проблеми в нових умовах господарювання ще не достатньо розроблено. Поняття інтелектуального капіталу ввів у науковий оборот Дж. Гелбрейт. У 1990-х роках завдяки роботам Т. Стюарта цей термін набув поширення. Розвиток теоретичних засад дослідження концепції інтелектуального капіталу відображення в багатьох роботах вітчизняних і зарубіжних учених. Фундаментальні аспекти цієї наукової проблеми вивчали у своїх працях Е. Брукінг, Л. Едвінсон, М. Мелуол, П. Салліван, О. Бутнік-Сіверський, А. Гапоненко, О. Грیشнова, Б. Леонтєв, В. Іноземцев, Л. Федулова, А. Чухно, І. Мойсеєнко, М. Демчишин.

Дослідження вітчизняної системи місцевого самоврядування ведуться в різних напрямках. Зокрема, становлення та розвиток місцевого самоврядування вивчають В. Заблоцький, І. Козюра, В. Пархоменко, А. Ткачук. За роки становлення місцевого самоврядування в Україні основними проблемами його розвитку науковці і практики називають відсутність достатнього фінансування та нечіткість формулювання повноважень [9,10]. На нашу думку, реформування системи місцевого самоврядування повинне здійснюватися на основі розробки та наукового обґрунтування результативного організаційно-економічного механізму управління територіальними громадами в регіоні, відсутність якого збільшує кількість конфліктів на місцевому рівні

Метою статті є постановка проблеми відтворення інтелектуального капіталу в умовах створення територіальних громад в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Згідно з чинним законодавством носієм права на місце самоврядування в Україні виступає територіальна громада [7]. Відповідно до Конституції України місце самоврядування може здійснюватися територіальною громадою як самостійно, так і через органи місцевого самоврядування [8]. Саме тому основне призначення територіальної громади полягає в забезпеченні життєдіяльності певної території або прямо (самостійно), або опосередковано (через органи місцевого самоврядування).

Поняття «територіальна громада» у своєму розвитку набувало різних трактувань. Кожен автор по-різному розкривав сутність поняття територіальної громади. Зокрема, О. В. Батанов надав таке визначення поняття територіальної громади: територіальна громада – це первинний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з фізичних осіб – жителів (громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, біженців, вимушених переселенців), що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані індивідуальними територіальними зв'язками системного характеру [11]. Нормативне визначення надано в ст. 1 Закону України «Про місце самоврядування в Україні»: територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, що мають єдиний адміністративний центр, сільську раду [7]. Територіальна громада – спільнота мешканців, жителів населених пунктів (сіл, селищ, міст), об'єднана загальними інтересами власного життєзабезпечення, самостійного, в межах законів вирішення питань місцевого значення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування [12]. Проаналізувавши різні визначення поняття територіальної громади, можна погодитись з О. Шаповаловим, який стверджує, що територіальна громада в Україні є базовим суспільствоутворювальним елементом, основним стрижнем місцевого самоврядування. Від її якісних характеристик, дієвості, здатності вирішувати питання місцевого значення залежить загальний поступ суспільства, держави [13].

На жаль, нині існує ціла низка проблем, що потребують вирішення, зокрема проблема фінансування розвитку територіальних громад, сіл, селищ і міст сьогодні виходять на перший план. Аналізуючи розвиток місцевого самоврядування як передумову організації активної територіальної громади І. Гончаренко зазначив, що одним із недоліків останньої є те,

що вона не є цілісним об'єднанням та не має спільних чітко визначених інтересів [14]. Незважаючи на широке коло прав, які закріплені за територіальною громадою, її безпосередня участь у суспільно-політичному житті, контроль за органами місцевого самоврядування обмежуються переважно виборчими функціями: формування виборних органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад); обрання виборних посадових осіб місцевого самоврядування (сільського, селищного, міського голови). Однак вибори не гарантують повноцінного контролю громади за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування [15].

Основними законами, що регламентують здійснення місцевого самоврядування, тобто права територіальних громад – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення є Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21 травня 1997 р.), «Про місцеві державні адміністрації» (від 9 квітня 1999 р.) і «Про органи самоорганізації населення» (від 11 липня 2001 р.). Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 року, №333). Закон України «Про засади державної регіональної політики» (від 5 лютого 2015 року, №156-VIII). Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (від 5 лютого 2015 року, №157-VIII). Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (від 17 червня 2014 року). Методика формування спроможних територіальних громад (Постанова КМУ від 8 квітня 2015 року) – [7, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22].

В цілому майже всі дослідники та практики згодні, що для ефективного впровадження національних реформ на місцевому рівні потрібна організаційна, методична та технічна допомога як в загальних питаннях ефективного управління та планування власного розвитку, так і в окремих, специфічних галузях. Володіння, користування та розпорядження місцевими ресурсами створить економічне підґрунтя для розвитку територіальних громад, та стимулюватиме до ефективного управління. Варіантом системи державного управління для України обрано надання широких повноважень органам місцевого самоврядування щодо територіального розвитку, а місцевим державним адміністраціям надання виключно контролюючих функцій.

Стосовно практичних шагів щодо створення територіальних громад, розглянемо як приклад цей процес в Донецькій та Луганській областях, де, не дивлячись на складну соціально-економічну ситуацію, цей процес все ж таки відбувається. В Донецькій області на сьогодні створено чотири територіальні громади: *Краснолиманська* (Краснолиманська міська, Ямпільська, Дробишевська, Кіровська, Новоселівська, Ярівська селищні, Рубцівська, Корово-ярська, Яцьківська, Рідкодубівська, Шандриголівсь-

ка, Криволуцька, Тернівська сільські ради), *Миколаївська* (Миколаївська міська, Райгородоцька селищна, Рай-Олександрівська, Малинівська сільські ради), *Октябрська* (Октябрська, Никанорівська, Новоторецька сільські ради), *Черкаська* (Черкаська, Олександрівська, Привільська, Прелесненська сільські ради). В Луганській області створено лише дві об'єднані територіальні громади, а саме: *Блокуракинська* (Блокуракинська селищна, Нещеретівська, Бунчуківська, Олександропільська, Лизинська, Олексіївська, Курячівська, Дем'янівська сільські ради) та *Новопсковська* (Новопсковська селищна, Осинівська сільська ради). Наразі у Старобільському районі створено Чмирівську об'єднану територіальну громаду, до якої увійшли села Чмирівка, Бутове та Вишневе. Відповідно до частини восьмої статті 7 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» Луганська облдержадміністрація звернулася до Центральної виборчої комісії щодо перших виборів депутатів сільської ради Чмирівської об'єднаної територіальної громади та Чмирівського сільського голови.

Ще в двох об'єднаних територіальних громадах Луганської області – Новоайдарській та Щастинській, перші вибори на теперішній час не призначені.

Питанню створення територіальних громад в Луганській області приділено значну увагу в актуалізованій «Стратегії розвитку Луганської області до 2020 року» [23], де окреслені виклики та завдання, що постануть перед новоствореними територіальними громадами. В документі чітко визначено, що вкрай важливо надати органам місцевого самоврядування в Луганській області більшу самостійність, але діяти вони повинні в рамках закону і нести відповідальність за свою діяльність.

За результатами аналізу нормативних документів та реальних процесів створення територіальних громад в Донецькій та Луганській областях слід зазначити, що поряд зі значними позитивними досягненнями в цьому питанні, створення територіальних громад в регіонах поки ще носять характер політичний та декларативний, а організаційно-економічні механізми та інструменти управління в нових утвореннях майже не розглядаються. Одним з практичних напрямів досліджень в цій галузі є пошук шляхів відтворення інтелектуального капіталу в умовах створення територіальних громад в регіоні.

Інтелектуальний капітал (від лат. *intellectualis capitalis* – розумовий головний або головні пізнання) – це один із різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу й одночасно відтворює характерну лише йому специфіку та особливості. Економічний, соціальний і науково-технічний прогрес в світі породили цілком винятковий вид товарного виробництва, за якого об'єктом купівлі-продажу стає не звичайний, усім звичний продукт, що має матеріальну оболонку, а суто інтелектуальний продукт нематеріального характеру, що виступає у вигляді прав на товарні знаки фірми, програми або бази даних, патенти на винаходи, промислові зразки, "ноу-хау". Вирі-

шальне значення набувають наступні найважливіші компоненти інтелектуального капіталу, а саме: удосконалення технологій; організація і управління виробництвом; упровадження інновацій. Властивості цього нового товару вельми специфічні, а процеси розробки, виробництва, розповсюдження, використання, обслуговування дуже своєрідні, і їх пізнання вимагає проведення глибоких досліджень комплексного характеру. Інтелектуальний капітал є основою будь-якої активності та ініціативи окремих громадян та громад, але здебільшого все ж таки поняття «інтелектуальний капітал» використовується щодо підприємств, економічних систем та розглядається в контексті дослідження відносин власності.

У звичайному розумінні, частіше за все, власність розглядається як юридичне поняття. Лише незначна частина власності як економічної категорії знаходиться безпосередньо в практиці життєдіяльності системи господарювання, її найголовніша, сутнісна частина лежить у найскладнішій системі соціально-економічних відносин суспільства.

Відносини з приводу власності на фактори виробництва (праця, капітал, земля, інформаційні і інтелектуальні ресурси) завжди грали істотну роль в організації і соціально-економічному характері виробництва і були визначальним моментом для розуміння принципу розподілу матеріальних і духовних благ. Більш того, без розуміння сутнісних аспектів власності, знання її основних типів, видів і форм не представляється можливим повною мірою з'ясувати зміст економіки, основу якої складають ринкові відносини.

Володіння це базовий момент відносин власності. Слід урахувати, що об'єкти володіння розділяються на фактори, умови і засоби виробництва, з одного боку, і споживачькі блага, з іншої. Особа, що придбала умови виробництва, одержує особливий монополічний статус по відношенню до інших членів суспільства, тим самим одержуючи в суспільстві економічну владу. У сучасних умовах такими монополістами є власники унікальної інформації на ринку.

Сутність відносин користування (повного господарського ведення), які мають місце в правовій системі, полягає в передачі власником підприємства прав на його управління найманому керівнику (менеджеру). У цьому випадку власник підприємства (засоби виробництва) особисто не займається творчою діяльністю, надаючи право іншим особам на основі договору володіти і користуватися даним майном. Прикладом таких відносин є оренда — договір про надання майна якоїсь людини (власника) у тимчасове користування іншій особі за певну плату. Економічне значення розпорядження полягає у процесі «відчуження-привласнення», тобто в реалізації особи, що володіє об'єктом власності, права розпоряджатися як цим об'єктом, так і привласнювати результати від його використання. На перший план виходять не формальні права власності, а реальний контроль над розподілом результатів інвести-

цій і нововведень. Відсутність такого контролю позбавляє підприємця стимулів до поліпшення виробництва.

У кожному товарі закладені результати інтелектуальної діяльності конкретних людей. Це науково-технічні, комерційні або організаційні рішення, у результаті яких у продукції з'явилися необхідні споживчі властивості і її стали купувати. Використовуючи тільки звичні управлінські, технологічні, економічні важелі при плануванні, виробництві, виробленні стратегії і інших діях, пов'язаних з управлінням підприємством і його активами для отримання якнайкращого результату — збільшення прибутку, необхідно залучати до господарського обороту і використовувати всі інструменти, що є у підприємства, основними з яких можуть стати об'єкти інтелектуальної власності і права користування ними.

Слід відзначити, що процес комерціалізації результатів НДДКР принципово відрізняється від діючої у радянські часи системи упровадження наукових розробок у виробництво, що вимагав від учених доведення кожного дослідження до практичного використання. У результаті витрачалися величезні засоби і зусилля на створення зразків техніки і технологій, які не знаходили споживача і не використовувалися у масовому виробництві. Легкість отримання бюджетних засобів на НДДКР створювала сприятливі умови для проведення досліджень і розробок, які не мають практичної потреби.

У ринковій економіці в умовах високої конкуренції лише 6-8 % наукових досліджень перетворюються на новий продукт або процес. З цього випливає, що економічно доцільно при проведенні досліджень і розробок припиняти або профілювати ті з них, які не мають або втратили комерційний потенціал. Для цього необхідно мати методіку яка дозволяє оцінювати комерційний потенціал розробок, що знаходяться на різних стадіях інноваційного процесу.

Необхідність постійної оцінки на шляху просування по інноваційному циклу реалізації комерційного потенціалу результатів НДДКР диктується і економічними чинниками. Оскільки у міру переходу від фундаментальних досліджень до дослідно-конструкторських і до освоєння виробництва нової продукції на кожній стадії інноваційного циклу відбувається збільшення витрат приблизно в 10 разів. Тому припинення безперспективних досліджень економить значні фінансові кошти.

Як правило, розробники інтелектуальної частини — невеликі групи людей. Якщо їх розробки приватизувати з участю організацій, то з'явиться ринкова інтелектуальна власність. Тоді вже інвестору за його вкладення можна виділити частину цієї власності. А самі установки залишаються в інтелектуальній власності. Приватизована інтелектуальна власність створює ринок, і частина науки перестане вимагати грошей з бюджету. Держава у такому разі тільки виграє.

Проведене дослідження показує, що нині важливим є питання створення дієвих організаційно-економічних механізмів та інструментів управління інтелектуальним капіталом в умовах створення територіальних громад в регіоні. Втім, створення громад повинне носити не формальний та декларативний характер, а здійснюватися на основі активності та ініціативи в самій громаді. З цього приводу деякі вчені та практики зазначають, що «формування дієздатної громади з активною позицією щодо реалізації державної політики на місцевому рівні є складовою частиною реформування системи місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі. Волонтерський рух, який останнім часом активізувався в Україні, довів, що українці є небайдужими до того, що відбувається навколо та в державі в цілому. Це є гарним підґрунтям для подальшого становлення територіальних громад, їх саморозвитку та самоорганізації» [24]. Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів [25].

Для проведення насправді добровільного об'єднання територіальних громад недостатньо пробувати зверху нав'язувати методики або плани. Адже такий радянський підхід до примусової колективізації не забезпечить якісних реформ. Першочергово потрібно активізувати і реанімувати механізми місцевої демократії та самоорганізації населення. Без можливості затвердження відповідного рішення самими людьми на місцевих референдумах чи безпосередньої участі населення в ініціюванні та обговоренні цих питань такі об'єднання залишатимуться черговою фасадною реформою, яка не приживеться до сільських, селищних і міських громад [26].

Вирівнювання якості життя людей у містах та селах – одна з найважливіших цілей децентралізації. Ще один важливий її аспект – пробудження ініціативи на місцях, громадської активності, розуміння, що ти особисто можеш впливати на життя своєї об'єднаної громади. Головне – не кошти, а людський капітал, уміння його організувати, вибудувати програму розвитку територіальної громади [27].

Висновки. Отже, сталий розвиток регіону цілком залежить від наявності та результативного використання інтелектуального капіталу. Нині процеси відновлення та відтворення інтелектуального капіталу відбуваються в умовах децентралізації та створення нової системи державного управління в регіонах.

Інтелектуальний капітал та інноваційна діяльність сприяє довготривалому існуванню регіонів, підвищенню їхньої конкурентоспроможності на національному та світовому рівнях економіки. Вельми різноманітними є напрями інноваційної діяльності, зокрема це технологія виробництва, організація управління та матеріально-технічного постачання, збуту, маркетингу, фінансового та кадрового забез-

печення. В умовах глобалізації, зростання конкуренції, збільшення рівня інновативності та наукоємкості виробництва інноваційно змінюється і розуміння процесів формування та використання факторів виробництва, зокрема капіталу. Якщо в економіці традиційного технологічного укладу під капіталом розумілися фінансові ресурси, які здебільшого втілені у матеріальні активи, то в умовах інноваційної економіки капітал втілюється у фактори виробництва, які впливають на розвиток: інтелектуальні, соціальні, інформаційні, інноваційні. Саме тому, поширення в дослідженнях вчених та актуальності, обумовленої об'єктивними перетвореннями в економіці, отримують процеси формування та використання інтелектуального капіталу. Враховуючи те, що в основі інноваційних змін для будь-якої системи покладено свідомі та цільоспрямовані дії людини, результатом яких є певні інновації, основним джерелом розвитку слід вважати використання інтелектуального капіталу та впровадження інновацій у забезпеченні сталого розвитку регіону.

Л і т е р а т у р а

1. Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles>.
2. Городянська Л. В. Управління інтелектуальним капіталом і забезпечення підприємств інтелектуальними ресурсами // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №1. – С. 127-132.
3. Ілляшенко С. Сутність, структура і методичні основи оцінки інтелектуального капіталу підприємства // Економіка України. – 2008. – №11. – С. 16-26.
4. Кошулько О. П. Взаємозв'язок людського й інтелектуального капіталів для економічного піднесення підприємств / О. П. Кошулько, С. В. Сладка // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – №11. – С. 6-9.
5. Орлова Т. Интеллектуальный капитал: понятие, сущность, виды // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – №4. – С. 109-118.
6. Терон І. В. Інтелектуальний капітал як основне джерело багатства в постіндустріальному суспільстві // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №7. – С. 90-94.
7. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
8. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%EA/96-%E2%F0>.
9. Олуйко В. Муніципальна реформа: на часі кроки вперед / В. Олуйко // Уряд. кур'єр. – 2002. – 25 груд.
10. Петришин О. В. Нормативно-правова база регіональної влади в Україні: шляхи удосконалення / О. В. Петришин, Т. В. Кучеренко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. пр. – С. 23–33.
11. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки [Електронний ресурс] / О. В. Батанов // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – № 2 (12). – С.

- 51–57. — Режим доступу : http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf.
12. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. — К. : НАДУ, 2014. — 128 с.
  13. Шаповалов О. Надаймо самостійності, вивільнімо динамізм та енергію / О. Шаповалов // Віче. — Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/147/>.
  14. Гончаренко І.В. Розвиток місцевого самоврядування як передумова організації активної територіально громади/І.В.Гончаренко// Збірник наукових праць НУК. — 2011. —№ 6. — С.126.
  15. Гончаренко, І.В.Регулювання територіально-економічних процесів [Текст] / І. В. Гончаренко // Тези доповідей Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу (15-17 квітня 2009р.). — Миколаїв : МДАУ, 2009. — С. 40-43.
  16. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 20-21, ст.190. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
  17. Закон України «Про органи самоорганізації населення» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 48, ст. 254. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>.
  18. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс] // Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 року, №333. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%F0/>.
  19. Закон України «Про засади державної регіональної політики» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.90. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
  20. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
  21. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 34, ст.1167. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
  22. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] // Постанова КМУ від 8 квітня 2015 року. № 214. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.
  23. Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року. — Северодонецьк, 2016. — 68 с.
  24. Козлова Л.В. Механізми розвитку дієвих та ефективних громад в контексті реформування та децентралізації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://escii.eu/artuku%C5%82y/artikul-1k>.
  25. Суть реформи органів місцевого самоврядування (децентралізації) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_dec_entralizaciya.pdf.
  26. Лепак А. Об'єднання тергромад: де межа між добровільністю і фасадністю? [Електронний ресурс] / Українська правда (01 квітня 2015). — Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/1/7063340/>.
  27. Децентралізація пробуджує ініціативу і робить соціальні послуги ближчими до людей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/news/decentralizaciya-probudzhuje-iniciatyvu-i-robyt-socialni-poslugy-blyzhchymy-do-lyudey>.

References

1. Butnik-Siverskyi O.B. Intellectual capital (theoretical aspect). Access: <http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles>. (Ukr)
2. Horodyanska L.V. *Actual problems of economy*. 2008. no.1. P. 127-132. (Ukr)
3. Ilyashenko S. *Ekonomika Ukrainy*. 2008. no.11. P. 16-26. (Ukr)
4. Koshulko O.P., Sladka S.V. B. *Ekonomika. Finansy. Pravo*. 2008. no.11. P. 6-9. (Ukr)
5. Orlova T. *Problemy teorii i praktyky upravlinnia*. 2008. no.4. P. 109-118. (Russ)
6. Teron I.V. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. 2007. no.7. P. 90-94. (Ukr)
7. On Local Governance in Ukraine. Law of Ukraine on 21.05.1997 no.280/97-BP. Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вп>.
8. Constitution of Ukraine. Collected Legislation of Ukraine, 1996, no.30, ст. 141. Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%EA/96-%E2%F0>. (Ukr)
9. Oluiko V. *Uriadovy kurier*. 2002. 25 December.
10. Petryshyn O.V., Kucherenko T.V. The legal framework regional authorities in Ukraine: ways to improve. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia : zb. prats*. [State construction and local government: collected papers]. P. 23–33. (Ukr)
11. Banov O.V. *Visnyk Tsentralnoi vyborchoi komisii*. 2008. no.2 (12). P. 51–57. Access: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf. (Ukr)
12. Local government in Ukraine: Current State and main directions of modernization: Science report. Ed. by Y.V. Kovbasiuk. Kyiv: NADU, 2014. 128 p. (Ukr)
13. Shapovalov O. *Viche*. Access: <http://www.viche.info/journal/147/>. (Ukr)
14. Goncharenko I.V. Development of local government as a precondition for the organization of territorial communities. *Zbirnyk naukovykh prats NUK* [Collected Papers of the National University of Shipbuilding]. 2011. no.6. P. 126. (Ukr)
15. Goncharenko I.V. Regulation of territorial and economic processes. *Tezy dopovidei Prychernomorskoj rehionalnoi nauково-praktychnoi konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu* [Abstracts of the Black Sea regional scientific conference of the faculty (April 15-16, 2009)]. Mykolaiv: MDAU, 2009. P. 40-43. (Ukr)
16. Law of Ukraine “On local state administrations”. Collected Legislation of Ukraine, 1999, N 20-21, Article 190. Access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14>. (Ukr)
17. Law of Ukraine “Bodies of self-organization of population”. Collected Legislation of Ukraine, 2001, N 48, Article 254. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>. (Ukr)
18. On approval of the Concept of reforming the local self-government and territorial organization of power in Ukraine. CMU on April 1, 2014, no.333. Access: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%F0/>. (Ukr)

19. Law of Ukraine "On Principles of regional policy" Collected Legislation of Ukraine, 2015, no.13, Article 90. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>. (Ukr)
20. Law of Ukraine "On a voluntary association of territorial communities". Collected Legislation of Ukraine, 2015, no.13, Article 91. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>. (Ukr)
21. Law of Ukraine "On cooperation of territorial communities". Collected Legislation of Ukraine, 2014, no.34, Article 1167. Access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>. (Ukr)
22. On approval of methodologies capable of forming of territorial communities. CMU on April 8, 2015. no. 214. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>. (Ukr)
23. Luhansk region development strategy until 2020. Severodonetsk, 2016. 68 p. (Ukr)
24. Kozlova L.V. Mechanisms of effective and efficient community in the context of reform and decentralization. Access: <http://escii.eu/artyku%C5%82y/artikul-ik>. (Ukr)
25. The essence of the reform of local government (decentralization). Access: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_decenalizaciya.pdf. (Ukr)
26. Lepak A. *Ukrainska pravda* (April 1, 2015). Access: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/1/7063340/>. (Ukr)
27. Decentralization awakens initiative and making social services closer to people. Access: <http://reforms.in.ua/ua/news/decentralizaciya-probudzhuye-iniciatyvu-i-robyt-socialni-poslugy-blyzhchymy-do-lyudey>. (Ukr)

Топух І.П., Белоус Я.Ю. Воспроизведение интеллектуального капитала в условиях создания территориальных громад в регионе

В статье сформулирована проблема воспроизводства интеллектуального капитала в условиях создания территориальных громад в регионе. Определены предпосылки и проанализированы процессы создания территориальных громад в Луганской области. Определена необходимость воспроизведения интеллектуального капитала в отношении собственности. Определена сущность, формы и методы эффективной организации воспроизводства интеллектуального капитала.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, громада, регион, собственность, капитал, ресурс, воспроизведение, организация, активность.

Topukh I., Bilous Y. Reproduction intellectual capital in the conditions of creation of territorial communities in the region

The problem of reproduction intellectual capital in the conditions of the creation of territorial communities in the region has been formulated. Preconditions identified and analyzed the processes of creation of territorial communities in the Luhansk region. The necessity of reproduction of intellectual capital in property relations has been determined. The essence, forms and methods of effective organization of reproduction intellectual capital has been determined.

Keywords: intellectual capital, communities, region, property, capital, resources, reproduction, organization, activity.

Топух І.П. – здобувач кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля.

Білоус Я.Ю. – асистент кафедри менеджменту та маркетингу СНУ ім. В. Даля.

Рецензент: д.е.н., проф. **Заблодська І.В.**

Стаття подана 25.09.2016